

ГЕОРГІЙ КОЖОЛЯНКО

(27.06.1946 – 10.01.2019)

10 січня 2019 року на 73 році пішов із життя видатний етнолог, доктор історичних наук, професор Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича Георгій Костянтинович Кожолянко, уродженець с. Кам'яна Сторожинецького р-ну. Усе своє життя Георгій Костянтинович присвятив дослідженню народної культури населення Буковини.

Після закінчення історичного факультету Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича (далі — ЧНУ), аспірантури в Інституті історії АН УРСР захистив кандидатську дисертацію, у 1992 році — докторську на тему «Матеріальна культура населення Північної Буковини». Саме ця тема стала лейтмотивом усіх його наукових пошуків. Працював старшим лаборантом, викладачем, доцентом, завідувачем кафедри етнології, ан-

тичної та середньовічної історії ЧНУ, з 2006 року — професор цієї кафедри.

Г. Кожолянко був глибоко обізнаний з українською та світовою етнографією, з народною культурою українців. Як фундаментальний учений він розумів значення ґрунтовних регіональних розробок, без яких українська етнічна історія репрезентована неповно. Непересічне значення його праць ще буде осмислюватися дослідниками української спадщини. Великий масив матеріалу, зібраний під час експедицій, опрацювання фондів музейних колекцій, глибока обізнаність із українською та світовою народознавчою літературою дозволили Г. Кожолянку зробити видатний внесок у вивчення Буковини. У його численних статтях — нові аспекти дослідження народної культури буковинців, нове бачення. У його роботах висвітлено широке коло наукових

проблем. Так, цінною для етнологічної науки є стаття «Доповнювальні елементи традиційного костюма українців Буковини» (2010), у якій Г. Кожолянка на прикладі головних уборів, зачісок, поясів, взуття, прикрас показав їх локальне розмаїття в різних етнографічних зонах Буковини (Прутсько-Дністровське межиріччя, Прикарпаття, Гуцульщина). Описи та висновки дослідника, здійснені на основі аналізу фондів колекцій Чернівецького краєзнавчого музею та Чернівецького музею народної архітектури та побуту, засвідчили його глибокі знання про народне вбрання українців.

Інтерес становлять його роботи, присвячені родинним та календарним звичаям українців, і насамперед — на Буковині (статті «Свято Маковея на Буковині. Дохристиянські витоки Маковеївських святкувань» (2004), «Дохристиянська основа соціалізуючих родинних звичаїв та обрядів українців» (2005), «Магічність буковинської Маланки: традиції та сучасність» (2008)). Зібраний дослідником експедиційний матеріал містить нові відомості з сучасної обрядовості стосовно збереження та трансформацій традицій у конкретних населених пунктах.

Інтерес Г. Кожолянка до давніх звичаїв, вірувань є прагненням показати за цим пластом культури українську глибинну прадавню віру, його власне питома коріння. Саме тому такою значущою є для нього постать Володимира Шаяна (стаття «Проблеми розвитку національної культури українців у працях Володимира Шаяна» (2006)), маловідомого в Україні ученого-етнолога, культуролога, філософа, поета, мовознавця, що перебував в еміграції. В аналізі праць відчутна суголосна позиція Г. Кожолянка: лише завдяки власним духовним цінностям може відбутися відродження нації, що неможливо без відродження її питомих віри. Учений невпинно всебічно досліджував матеріальну культуру рідної Буковини, поєднуючи наукову діяльність з просвітницькою. Він є автором навчальних посібників «Народознавство Буковини. Громадський та сімей-

ний побут» (1998), «Народознавство Буковини. Народна їжа українців», «Народознавство Буковини. Народна архітектура» (2000), «Народознавство Буковини. Новорічна обрядовість буковинців» (2001) та підручника «Народознавство: Українознавство» (2011).

Упродовж багатьох років дослідник упродовжує нові розвідки, присвячені житлу, господарству, знаряддям праці, громадському побуту тощо («Традиційне господарство українців Північної Буковини» (1985); «Матеріальна культура населення Північної Буковини в кінці XVIII — на початку XX ст.» (1989); «Поселення та житло українців Івано-Франківщини та Буковини» (Едмонтон, 1992 р.); «Духовна культура українців Буковини» (2007)).

Підсумком багаторічної самовідданої праці, його присвятою Буковині стало тритомне видання «Етнографія Буковини» (1999–2004), у якому «традиційна культура населення краю висвітлена з належною повнотою і в комплексі» (С. Макаруч). Завдяки цій праці Г. Кожолянка, проблема вивчення традиційної культури населення Буковини отримала ґрунтовне висвітлення. Водночас це фундаментальне дослідження, рівноцінне роботі цілих інституцій, відкриває нові обрії вивчення краю. Це приклад великої жертвовності на благо науки. За його працями, окрім цікавої глибокої розробки літературного, джерельного, польового матеріалу, стоїть учений з великим даром цікаво, переконливо донести знання як до науковців, так і широкого загалу — усіх, хто цікавиться українською культурою та історією.

Окрім наукової праці, Г. Кожолянка не стояв осторонь розбудови України. Він виявляв громадянську позицію в питаннях, які на сьогодні є предметом політичної спекуляції. Ще в 1999 році вийшла його стаття «Українці Сибіру: стан, проблеми та перспективи». Г. Кожолянка розумів, наскільки важлива для незалежної України тема українців зарубіжжя. У цій студії ґрунтовно схарактеризовано п'ять періодів української еміграції, освітнє й культурне життя українців, чисельність, показано

ганебну політику Радянського Союзу, Росії, спрямовану на асиміляцію та денаціоналізацію. Надзвичайно суголосно сьгоднішнім подіям звучать заключні слова вищезгаданої роботи: «З огляду на проблеми і перспективи існування української етнічної групи в Росії, чітко вимальовується ситуація, коли незалежна і суверенна Україна повинна потурбуватись про збереження і розвиток українців за межами України, в кордонах СРСР і Росії в першу чергу, оскільки денаціоналізація тут зайшла надзвичайно далеко». Учений не оминув увагою й тему русинства, яку продовжують розвивати противники територіальної цілісності України («Етнонаціональна своєрідність українців-русинів Буковини: історія, сучасні аспекти проблеми (2010)»). Г. Кожолянко підкреслив роль етнології для роз'яснення цих явищ.

Про широке коло інтересів Г. Кожолянка, уміння відгукуватися на різні наукові й громадські запити свідчить стаття «Тарас Шевченко та українська етнографія середини ХІХ століття» (2013), у якій він показав місце традиційної культури у творчості Кобзаря як вияву національної ідентичності. Підкреслено значення постаті Т. Шевченка як «етнограф-етнолога у той час, коли відбувалося становлення етнологічної науки в Україні та національне пробудження українців».

За час науково-педагогічної діяльності підготував і опублікував близько 400 наукових та науково-методичних праць.

Г. Кожолянко вів активну громадську роботу: з 1996 року — голова Буковинського етнографічного товариства. Упродовж 2006—2010 років очолював раду з питань культури й духовності при Чернівецькій облдержад-

міністрації, з 1998 по 2005 роки — осередок товариства «Просвіта» історичного факультету університету. У 2005—2006 роках — голова Чернівецького обласного об'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка. Георгій Костянтинівич був редактором закордонних видань «Гуцульщина», журналу всегуцульської єдності — гуцулів західної діаспори (Торонто, Канада), «Вісті українсько-буковинської громади» (Торонто, Онтаріо, Канада), українського часопису «Буковинський журнал», наукових історичних вісників ЧНУ, Кам'янець-Подільського університету імені Івана Огієнка, Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. З 1997 року Г. Кожолянко працював редактором «Буковинського історико-етнографічного вісника», з 2002-го — науковим редактором історико-етнологічного видання «Питання стародавньої та середньовічної історії, археології й етнології» ЧНУ. 2007 року нагороджений найвищою відзнакою «Просвіти» — медаллю «Будівничий України»; також відзнакою Чернівецької ОДА «За заслуги» (2010). Лауреат літературно-мистецької премії ім. Сидора Воробкевича (2007). З Інститутом мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського Г. Кожолянка пов'язувала тісна співпраця: видавнича діяльність, рецензування кандидатських і докторських робіт. Колеги назавжди запам'ятають його доброзичливість, підтримку, допомогу.

Вдячні земляки назвали його «знаним буковинцем».

Світла пам'ять Великому Буковинцю! Щирі співчуття родині.